

4. Analýza vývoje celkových zdrojů a vlastního kapitálu firem ve zpracovatelském průmyslu podle institucionálních subsektorů

Rok 1997 ukazoval ještě slabou tvorbu zisku firem ve zpracovatelském průmyslu České republiky. Vyplyvá to i z faktu, že v té době byl úhrn vlastního kapitálu dokonce nižší než úhrn základního kapitálu – ostatní složky vlastních zdrojů firem tak vykazovaly zápornou hodnotu.

Jinak řečeno, firemní sektor ve zpracovatelském průmyslu byl tehdy ztrátový, a to jak u domácích firem (vlastní kapitál zde činil 365,6 mld., zatímco základní kapitál 371,4 mld. korun), tak i u firem pod zahraniční kontrolou (obdobně 67 mld. oproti 68,4 mld. korun). Zde lze tuto skutečnost interpretovat tak, že v prvních letech podnikání na území ČR zahraniční firmy vzhledem k výši nabíhajících vstupních nákladů zřejmě ještě nebyly schopny vytvářet zisk. To se během následujících sedmi let podstatně změnilo, protože vlastní zdroje firem pod zahraniční kontrolou ve zpracovatelském průmyslu v České republice dosáhly v roce 2004 téměř 483 mld. korun s objemem základního kapitálu 258 mld. korun. Znamená to, že zatímco základní kapitál zahraničních firem v České republice stoupl za období 1997-2004 zhruba 3,7krát, jejich vlastní zdroje 7,2krát. Takovéto proporce jsou odrazem zejména výrazného nárůstu zisků.

U domácích firem ve zpracovatelském průmyslu došlo za uvedené období ke snížení objemu celkových zdrojů v důsledku oslabení tohoto i-sektoru plynoucího z naopak výrazného růstu i-sektoru firem pod zahraniční kontrolou – domácím firmám se sice vlastní kapitál snížil z 343,8 mld. korun v roce 1997 na 365,6 mld. v roce 2004, ovšem objem základního kapitálu zde klesl ještě výrazněji. Z toho plyne, že i zde, při „smrštění“ vlastních zdrojů a tedy zmenšení sektoru domácích firem podnikajících ve zpracovatelském průmyslu, docházelo k růstu ziskovosti.

Na úrovni celého zpracovatelského průmyslu pak kapitálová vybavenost firem měřená podílem jejich vlastního kapitálu na úhrnu pasiv stoupla během období 1997-2004 o 8,6 p. b. Jednotlivé i-sektory však přispěly k tomuto výsledku různě – jestliže domácím firmám naskočil tento podíl o 9,5 p. b, pak firmám pod zahraniční kontrolou dokonce o 14,1 p. b. U veřejných podniků zůstala kapitálová vybavenost téměř stejná jako v roce 1997 (+0,3 p. b.), ovšem na relativně vysoké úrovni vzhledem k povaze podnikání v odvětvích, kde se veřejné podniky prezentují především (nepeněžitě vklady v základním kapitálu těchto firem).

Tab. č. 4 Vybrané základní charakteristiky úhrnných a vlastních zdrojů firem zpracovatelského průmyslu ČR v dělení podle institucionálních subsektorů za roky 1997 a 2004 (v mld. korun)

Rok 2004										
Firmy podle i-sektorů	pasiva celkem	vlastní kapitál	vl.kap./ pasiva celkem	základní kapitál	kapitálové fondy	fondy ze zisku	rezervy	dlouhodobé a krátk. závazky	bankovní úvěry	krátkodobé úvěry
veřejné	72,9	31,1	42,7 %	31,5	1,5	2,5	1,3	30,8	8,7	6,9
soukromé domácí	757,0	343,8	45,4 %	218,0	16,7	28,0	21,1	290,2	94,5	56,9
soukromé pod zahraniční kontrolou	1 070,7	482,9	45,1 %	257,6	48,6	8,6	34,8	419,0	95,2	37,7
c e l k e m	1 900,5	857,8	45,1 %	507,1	66,9	49,1	57,2	740,1	198,4	101,5
Rok 1997										
veřejné	245,0	103,8	42,4 %	97,3	2,9	9,1	4,1	77,9	53,0	22,0
soukromé domácí	1 017,3	365,6	35,9 %	371,4	21,6	39,0	27,1	340,2	261,4	108,0
soukromé pod zahraniční kontrolou	215,9	67,0	31,0 %	68,7	4,9	2,5	10,6	100,4	30,3	8,0
c e l k e m	1 478,3	536,3	36,3 %	537,4	29,4	50,5	41,8	518,5	344,8	138,1

Pramen: ČSÚ

4.1. Analýza celkových zdrojů a vlastního kapitálu vybraných odvětví zpracovatelského průmyslu

• **Zpracovatelský průmysl či obchod mají obecně daleko slabší kapitálovou výstavu ve srovnání s odvětvími primárního sektoru ...**

Těžební odvětví, zemědělství a rybolov vykazují podstatně vyšší podíl vlastního kapitálu k celkovým zdrojům vyjádřeným objemem pasiv, než je tomu v případě ostatních odvětví Odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ). Jsou zde také patrné jen velmi malé změny tohoto podílu.

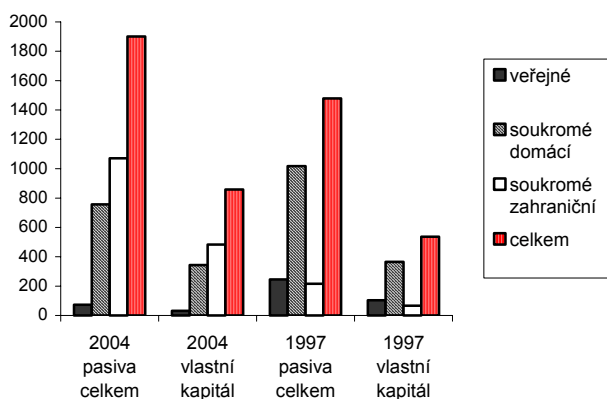
Tento stav lze vysvětlit charakterem základního kapitálu firem primárním sektoru. Lze totiž předpokládat, že akcionáři vzniknuvších akciových společností v těchto odvětvích vkládali do jejich základního kapitálu nepeněžitě vklady (např. les či majetkový podíl na dole), jejichž ocenění tak tvořilo součást základního kapitálu. Při relativně nízkém úvěrování těchto odvětví a slabém podílu jiných (cizích) zdrojů tak právě úroveň základního kapitálu byla určující pro výši vlastních zdrojů a vzhledem k povaze těchto nepeněžitých vkladů pak i velmi málo proměnlivá v čase – to vysvětluje relativně malé rozdíly v rozebíraných letech 1997 a 2004.

• **... kde například v odvětví Zemědělství, myslivost a lesnictví je vlastní kapitál dokonce vyšší než cizí zdroje – lze to vysvětlit charakterem podnikání v prvovýrobních odvětvích a majetkovými poměry**

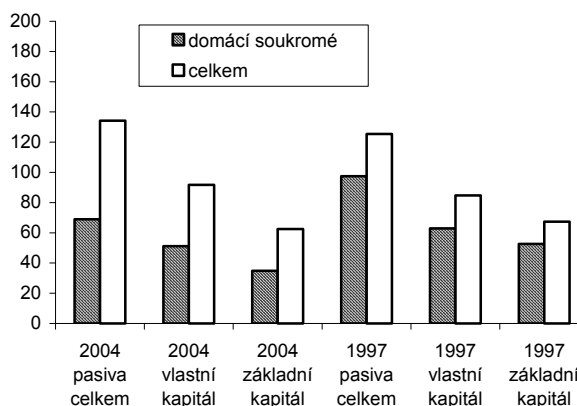
Například u sekce OKEČ zachycující Zemědělství, myslivost a lesnictví, byl v roce 1997 patrný relativně velmi vysoký poměr vlastního kapitálu⁹ k celkovým zdrojům (pasiva). Celkově za všechny firmy v odvětví dosáhl 56,4 %, přičemž samy domácí soukromé podniky disponovaly vlastním kapitálem ve výši 41,6 % svých úhrnných zdrojů.

Při bližším pohledu se však ukazuje, že za celou tuto sekci vylepšuje vybavenost vlastním kapitálem oddíl OKEČ Lesnictví, kde v institucionálním subsektoru „veřejné podniky“ téměř neparticipovaly cizí zdroje, protože poměr vlastního kapitálu k pasivům zde dosahoval 95 %. Tento stav lze opět vysvětlit majetkovými poměry a charakterem činnosti, kdy lesnictví není typickým podnikáním náročným na kapitál a rychlost jeho obrátky. V institucionálním subsektoru „soukromé národní podniky“¹⁰, které v lesnictví netvořily ani čtvrtinu velikosti podniků veřejných podle objemu pasiv, byl již kapitálový poměr horší (69,9 %). Stále však byla vybavenost vlastním kapitálem v lesnictví podstatně vyšší než za oddíl Zemědělství, myslivost a související činnosti, kde u podniků domácích soukromých (které zde zcela pochopitelně dominují) činila pouze 38,5 %.

Graf č. 10 Zpracovatelský průmysl - vývoj pasiv a vlastního kapitálu* (v mil. korun)

Graf č. 11 Odvětví těžby nerostných surovin (v mil. korun)**

Pramen: ČSÚ

* OKEČ sekce D; i-sektory.

** OKEČ sekce C; i-sektor „soukromé národní podniky“ a i-sektory celkem.

⁹ Podle tehdy platné účetní metodiky šlo o vlastní jmění.

¹⁰ Kromě těchto dvou institucionálních subsektorů existuje ještě institucionální subsektor „podniky soukromé pod zahraniční kontrolou“ a institucionální subsektor „zaměstnavatelé a ostatní osoby samostatně výdělečně činné“, jehož váha je však mizivá – velikost pasiv i vlastního kapitálu je zde v poměru k ostatním zanedbatelná, i když v čase roste.

- **Nejvýrazněji posílil vlastní kapitál v automobilovém průmyslu – u domácích firem ze 17,5 % na 48,8 % celkových zdrojů; celkově za všechny firmy v odvětví vyrábějící dopravní prostředky a zařízení pak z 25,2 % na 40,8 %**

Výrazně posílil vlastní kapitál v automobilovém průmyslu¹¹. V oddíle OKEČ Výroba dopravních prostředků a zařízení, kde v roce 1997 představoval podíl vlastního kapitálu na celkových zdrojích jen zhruba čtvrtinu (25,2 %) a u domácích firem byla kapitálová vybavenost ještě nižší (pouhých 17,5), stoupl tento poměr v roce 2004 na 40,8 % a u domácích firem na 48,2 %.

Automobilový průmysl byl téměř zcela ovládnut zahraničním kapitálem (čísla zatím nezahrnují nástup kolínském automobily TPCA, k němuž došlo až na jaře roku 2005). Jestliže v roce 1997 bylo zdrojové krytí aktiv firem operujících v tomto odvětví zhruba na polovinu rozděleno mezi soukromé domácí firmy a firmy pod zahraniční kontrolou (70 mld. ku 80 mld.), pak v roce 2004 už jen 33 mld. ku 260 mld. korun. Zahraniční firmy tak v té době disponovaly téměř 8krát vyšším objemem zdrojů než firmy domácí. Jejich vlastní kapitál byl vyšší zhruba 6krát, základní kapitál pak 5,5krát.

Cizí zdroje tak hrály v jejich podnikání významnou roli. Pokud jde o kapitálovou vybavenost, v roce 1997 operovaly zahraniční firmy v automobilovém průmyslu dvojnásobnou výší vlastního kapitálu oproti domácím firmám (25,6 mld proti 12,3 mld. korun). O sedm let později už o jejich kapitálová vybava přesáhla 100 mld. korun (101,9) proti 16,1 mld. korun v případě domácích firem.

- **Domácí firmy v tomto odvětví ekonomiky pracují méně intenzivně s cizími zdroji**

Z toho je patrná intenzivnější práce s cizími zdroji u firem pod zahraniční kontrolou. V roce 2004 byly jejich úvěry od bank 7,4krát vyšší než tomu bylo u domácích firem. O strategickém rysu jejich podnikání svědčí i skutečnost, že krátkodobé bankovní úvěry u nich tvořily jen něco přes pětinu půjčených peněz, zatímco u domácích podniků to byly téměř dvě třetiny.

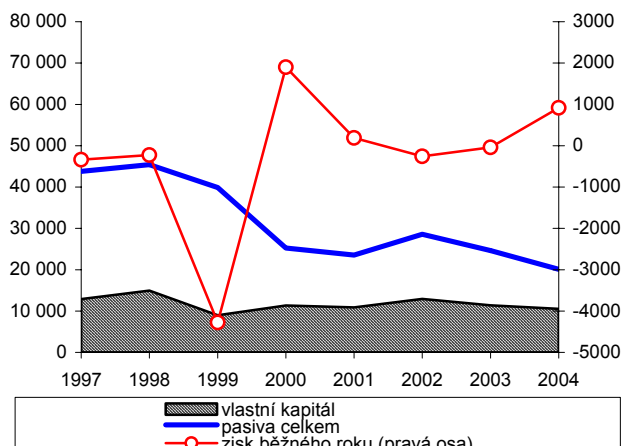
- **Zvyšování váhy automobilového průmyslu v ekonomice ČR je rizikem z pohledu konjunkturního cyklu odvětví; jeho zdroje stouply za sedm let o téměř 100 %, ale zdroje v celé ekonomice pak jen o 12 %**

Naopak v roce 1997 byl v automobilovém průmyslu - při zhruba stejné výši celkových zdrojů firem jak u podniků pod zahraniční kontrolou, tak i u domácích firem - vlastní kapitál zahraničních firem vyšší 2,1krát, přičemž základní kapitál pouze 1,2krát. Jejich bankovní úvěry představovaly dokonce pouhou polovinu objemu půjček poskytnutých domácím firmám v tomto odvětví (!). Obrovský rozdíl však v té době zaznamenával poměr pokud jde o kapitálové fondy, jejichž objem byl u firem pod zahraniční kontrolou ve srovnání s domácími podniky 7krát vyšší.

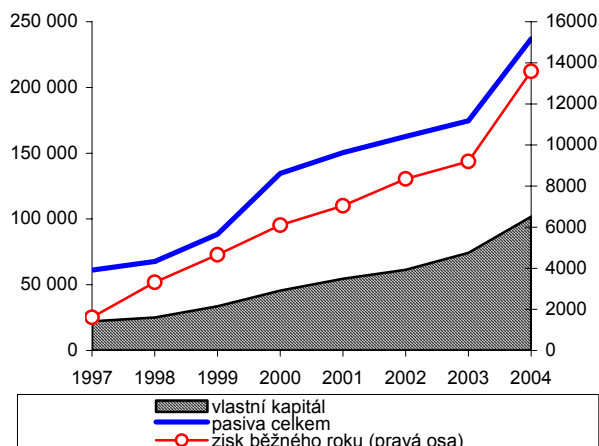
Narůstající váha automobilového průmyslu v ekonomice ČR (nově předpokládaný vstup jihokorejské firmy Hyundai) je rizikem z pohledu konjunkturního cyklu odvětví. Z pohledu zdrojů náležela v roce 1997 výrobě dopravních prostředků a zařízení desetina zdrojů firemního sektoru zpracovatelském průmyslu ekonomiky ČR, v roce 2004 pak už více než 15 %. Zdroje tohoto odvětví se tak za krátký čas zdvojnásobily na téměř 290 mld. korun, když zdroje zpracovatelském průmyslu o 28 % a zdroje všech firem ekonomiky ČR ve srovnání s tím jen o 12 %.

¹¹ V této části studie je pod pojmem automobilový průmysl obsažena subsekcce OKEČ DM Výroba dopravních prostředků a zařízení; grafy č. 12 a č. 13 obsahují data za oddíl OKEČ Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), výroba přívěsů a návěsů, který se v roce 2004 podílel na celkových zdrojích zhruba z 90 %.

Graf č. 12 Automobilový průmysl – domácí firmy* (v mil. korun)

Graf č. 13 Automobilový průmysl – firmy pod zahraniční kontrolou (v mil. korun)**

Pramen: ČSÚ

* OKEČ DM 34 Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), výroba přívěsů a návěsů; i-sektor „soukromé národní podniky“.

** OKEČ DM 34 Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), výroba přívěsů a návěsů; i-sektor „soukromé podniky pod zahraniční kontrolou“.

• **„Lehká“ a silně akcelerující odvětví podle tržeb a exportní expanze nejsou obvykle silně kapitálově vybavena – např. u výroby počítačů a kancelářských strojů tvořil v roce 1997 vlastní kapitál jen čtvrtinu celkových zdrojů ...**

Výroba elektrických a optických strojů a zařízení (sekce OKEČ DL) je silně akcelerujícím průmyslovým odvětvím měřeno podle tržeb i exportní expanze. Je zajímavé, že v roce 1997 bylo toto odvětví zpracovatelského průmyslu relativně slabě kapitálově vybaveno. Vlastní zdroje tvořily jen asi třetinu jak za odvětví celkem, tak v institucionálním sektoru domácích soukromých firem a ve struktuře zdrojů převažovaly tedy zdroje cizí. Nejslabší vybavenost kapitálem měli domácí výrobci radiových, televizních a spojových zařízení (vlastní zdroje činily v jejich bilancích pouhých 19 %, v oboru celkem pak 22,3 %). Tato část odvětví disponovala celkovými zdroji ve výši 16,3 mld. korun, z čehož na domácí firmy připadalo v té době 13,3 mld. korun, obdobně pak pokud jde o vlastní kapitál byly tyto proporce 3,6 mld., resp. 2,5 mld. korun.

Zhruba čtvrtinu celkových zdrojů představoval vlastní kapitál ve výrobě kancelářských strojů a počítačů, a to jak u úhrnu za celý obor, tak u samotných domácích firem. Tato část odvětví je však vzhledem k ostatním nejmenší jak podle objemu svých pasiv, tak zejména poměřováno velikostí celkových pasiv za odvětví Výroba elektrických a optických přístrojů a zařízení. Jinak je tomu u samotné výroby elektrických strojů a zařízení tvořící gró odvětví pokud jde o velikost zdrojů.

• **... a v roce 2004 pak dokonce necelou desetinu; v celém odvětví elektrických a optických strojů a zařízení nestoupá kapitálová vybava tak významně jako například ve strojírenství**

Během let už tak slabá kapitálová vybavenost firem vyrábějící počítače a kancelářské stroje dokonce ještě poklesla. V roce 1997 zde dosahoval vlastní kapitál pouhou čtvrtinu vlastních zdrojů – zbytek byl saturován zdroji cizími, když krátkodobé a dlouhodobé závazky těchto firem představovaly více než polovinu všech pasiv. O sedm let později však vlastní zdroje v tomto odvětví dále poklesly a činily pouhých 9,4 % úhrnných pasiv. Na tomto oslabení se však kupodivu podílely firmy pod zahraniční kontrolou, jejichž kapitálová vybava činila v té době pouze 8,5 % celkových zdrojů.

V celém odvětví Výroba elektrických a optických strojů a zařízení jsou však podstatně lépe kapitálově vybaveny firmy vyrábějící radiová, televizní a spojová zařízení s podílem vlastních zdrojů ve výši 33 % (domácí firmy 45,8 %), rovněž tak firmy z oblasti produkce elektrických strojů a zařízení (44,5 %, z toho domácí firmy 43,7 %) stejně jako sféra výroby zdravotnických přesných, optických a časoměrných přístrojů (celkem 51,1 %, z toho domácí 53,1 %).

Nejsilněji je v tomto odvětví zastoupena produkce elektrických strojů a zařízení, která se na jeho celkových zdrojích ve výši 229,5 mld. korun podílí 105 miliardami. Ta také ovlivňuje z největší míry výslednou kapitálovou vybavu celého odvětví, která během sledovaného období stoupla o 5,5 p. b. na 37,9 % jeho celkových zdrojů.

U domácích firem přitom o 13,3 p. b. na 46,3 %. Jen čtvrtina zdrojů tohoto odvětví je v domácích rukou, pokud jde o vlastní kapitál, pak 30 %.

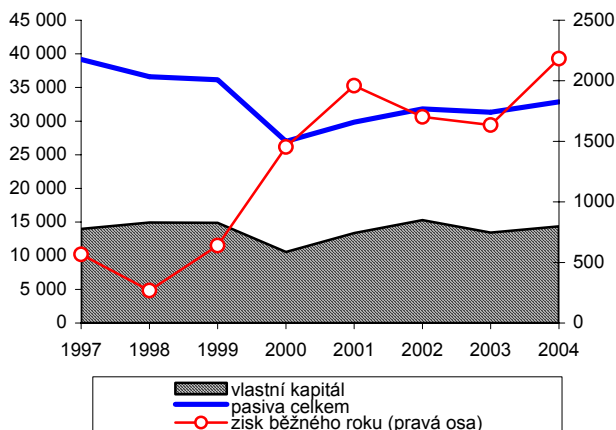
- **Zejména firmy pod zahraniční kontrolou dávají v tržní expanzi přednost cizím zdrojům a docilují tak pákových efektů**

K posílení kapitálové vybavenosti došlo také ve výrobě elektrických a optických strojů a zařízení, když podíl vlastního kapitálu na celkových pasivech stoupl za tento oddíl OKEČ z 31,9 % v roce 1997 na 37,4 % v roce 2004. Za uvedené období došlo také k tomu, že z pohledu institucionálních sektorů jsou tři čtvrtiny bilanční sumy tohoto odvětví ovládané podniky pod zahraniční kontrolou, u nichž je však podíl vlastních zdrojů stále nižší než u domácích firem.

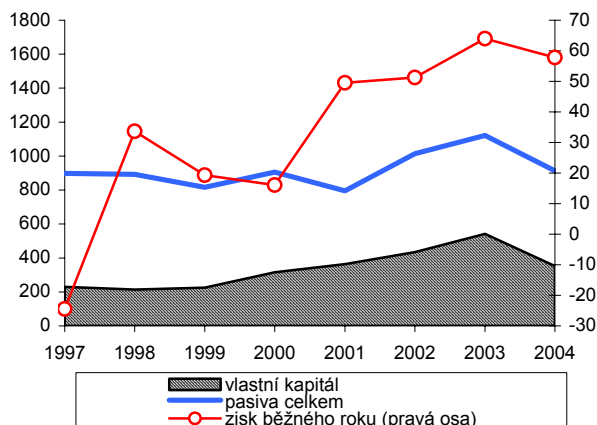
Takovýto vývoj implikuje hned několik otázek: může jednak znamenat, že sektor domácích firem je ze strany bank vnímán jako méně úvěrovatelný s přetrvávajícími riziky ve srovnání s firmami pod zahraniční kontrolou. Dalším vysvětlení ale může poskytnout i skutečnost, že cizí firmy v tomto odvětví jsou zřejmě schopny lépe pracovat s cizími zdroji a dávají jim proto v tržní expanzi přednost.

Finanční vývoj v odvětví elektrických a optických přístrojů zpracovatelského průmyslu České republiky tak zřejmě poskytuje dobrý důkaz toho, že cizí zdroje umožnily akceleraci celého odvětví do takové míry, že bylo možné posílit vlastní zdroje a omezit podíl zdrojů cizích.

Graf č. 14 Výroba elektrických strojů a zařízení* (domácí firmy, v mil. korun)

Graf č. 15 Výroba kancelářských strojů a počítačů* (domácí firmy, v mil. korun)

Pramen: ČSÚ

* OKEČ DL 31, institucionální subsektor „soukromé národní podniky“.

** OKEČ DL 30, institucionální subsektor „soukromé národní podniky“.

- **Strojírenství jako celek nezeštíhlelo a přitom výrazně posílilo podíl vlastního kapitálu na celkových zdrojích - o 15,4 p. b., a to za významné redukce sektoru domácích firem při prudkém růstu jejich zisků**

U domácích soukromých firem vyrábějících (a opravujících) stroje a zařízení stoupla vybavenost vlastním kapitálem ze 30 % celkových zdrojů v roce 1997 na 46,1 % v roce 2004. To představuje velmi významné posílení vlastních zdrojů v jejich bilancích a změnu struktury pasiv. Za všechny i-sektory, tedy nejen domácí firmy, oddílu OKEČ Výroba a opravy strojů a zařízení pak stoupl podíl vlastního kapitálu na celkových pasivech za období 1997-2004 z 27,1 % na 42,5 %, což je jen o nepatrně méně než u institucionálního subsektoru domácích soukromých firem.

V souvislosti s tímto vývojem je velmi důležitá okolnost měnících se vlastnických proporcí podle i-sektorů: zatímco odvětví strojírenství celkově nezeštíhlelo (v roce 1997 činil objem jeho aktiv, resp. pasiv, 173 mld. korun a v roce 2004 pak 172,2 mld. korun), jeho část připadající na domácí soukromé firmy výrazně zredukovala ze 126,1 mld. v roce 1997 na 94,5 mld. korun v roce 2004. Úbytek o čtvrtinu však byl provázen růstem vlastního kapitálu domácích firem (+16 %), což je velmi pozitivní jev – navíc k němu docházelo v situaci, kdy se základní kapitál domácích firem zpracovatelského průmyslu také výrazně ztenčil na pouhých 60 % objemu z roku 1997. Mimoto poklesly i cizí zdroje, takže prudký nárůst vlastního kapitálu u těchto firem lze připsat z největší části růstu jejich zisků.

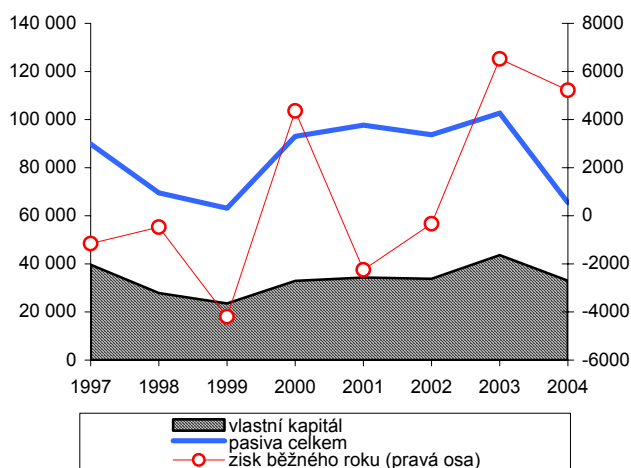
• Růst vlastního kapitálu v hutnictví při sníženém využívání bankovních úvěrů a cizích zdrojů vůbec

V hutnictví¹² stále převažují cizí zdroje - vybavenost vlastním kapitálem byla v roce 2004 přes 45 % celkově a 43,3 % u domácích soukromých podniků, což bylo v obou případech o zhruba 10 p. b. více než v roce 1997. Na tento vývoj měla zřejmě vliv i konjunktura na světových trzích s ocelí, která ovlivnila pozitivně celé odvětví.

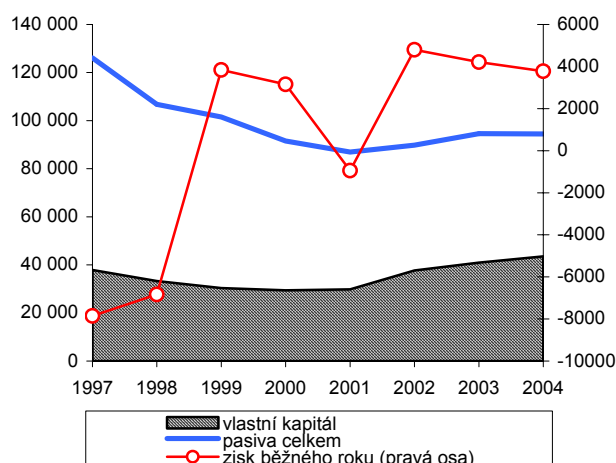
U domácích hutních firem se objem poskytnutých bankovních úvěrů ve sledovaném období výrazně snížil na 14,4 mld. v roce 2004 z 32,6 mld. v roce 1997, tj. na 44 % svého objemu. Krátkodobé bankovní úvěry také poklesly, ovšem ne tak silně (na polovinu objemu z roku 1997). Další cizí zdroje v podobě krátkodobých a dlouhodobých závazků se rovněž snížily, ale jen mírně (z 61,5 mld. v roce 1997 na 54,6 mld. korun v roce 2004).

I v tomto odvětví zpracovatelského průmyslu došlo u domácích firem k výraznému růstu podílu zisku na vlastních zdrojích – dokládají to i vzájemné proporce vlastního a základního kapitálu. Jestliže v roce 1997 byly oba tyto ukazatele objemově téměř totožné (58,5 mld., resp. 59 mld. korun), v roce 2004 se základní kapitál hutních firem podílel na jejich vlastních zdrojích už jen ze dvou třetin (57,1 mld., resp. 38,3 mld. korun).

Graf č. 16 Výroba základních kovů a hutních výrobků* (domácí firmy, v mil. korun)

Graf č. 17 Výroba a opravy strojů a zařízení (domácí firmy, v mil. korun)**

Pramen: ČSÚ

* OKEČ DJ 27, institucionální subsektor „soukromé národní podniky“.
 ** OKEČ DK 29, institucionální subsektor „soukromé národní podniky“.

• Vývoj vlastních zdrojů v dalších odvětvích – stagnace vybavenosti kapitálem v gumárenství, zotavení v koksárenství; v chemickém průmyslu kapitálově více posílily domácí firmy

Do odvětví výroby koksů, jaderných paliv a rafinérského zpracování ropy vstoupil v průběhu sledovaného období zahraniční kapitál, ale vybavenost vlastními zdroji zde celkově klesla z 56 % na 49 %. Naproti tomu u domácích soukromých firem zde byl zaznamenán vývoj opačný - podíl vlastních zdrojů na celkových zdrojích v bilancích firem zde naopak stoupl z 39,5 % na 48,7 % a domácí firmy z tohoto odvětví se tak kapitálově významně zotavily. Svědčí o tom nejen zmíněný poměrový ukazatel, ale především růst vlastních zdrojů, které za období 1997-2004 stouply z necelé půl miliardy na téměř 20 mld. korun. Je však nutné podotknout, že sektor se takto vyvíjel především díky privatizaci (přechodem do soukromých rukou), protože v úhrnu za odvětví stouply celkové i vlastní zdroje jen zhruba o 14 %, resp. 24 %.

Kapitálově posílil i chemický průmysl a výroba léčiv. Podíl vlastních zdrojů na celkových zdrojích zde v úhrnu za OKEČ Výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken vzrostl o 4 p. b. na 51,2 % v roce 2004. Ovšem u domácích firem se byl výsledek lepší, když kapitálová vybavenost stoupla o 6,9 p. b. na 54,4 %.

V gumárenství a výrobě plastů stoupla kapitálová vybavenost na úrovni celého odvětví, především působením firem pod zahraniční kontrolou, protože u soukromých domácích podniků zůstala vybavenost vlastním kapitálem zhruba na stejné úrovni.

¹² Údaje za subsekcí OKEČ DJ „Výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků“; v grafu jsou uvedena data za oddíl OKEČ „Výroba základních kovů a hutních výrobků“.

Ve výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků vybavenost vlastním kapitálem také o několik p. b. stoupla a dosáhla v roce 2004 úrovně 56 %, celkově na 58 % u domácích soukromých podniků.

- **U výrobě potravin a nápojů vzrostla vybavenost vlastními zdroji a také vliv zahraničních firem - jejich podíl v odvětví stoupl z 8 % v roce 1997 na 38 % v roce 2004**

Potravinářský průmysl v úhrnu (vč. výroby tabákových výrobků) zůstal za sledované období v podstatě stejně „velký“ pokud jde o objem celkových zdrojů firem (231,4 mld. korun v roce 2004 proti 232,2 mld. v roce 1997). Významně se však změnila majetková poměry, což se promítlo i do zdrojových proporcí domácí vs. zahraniční firmy. Nejvýznamněji pak v tabákovém průmyslu, který přešel do zahraničních rukou celý (v roce 1997 zde disponovaly domácí firmy zdroji ve výši 14,3 mld. korun, v roce 2004 jen 0,2 mld. korun).

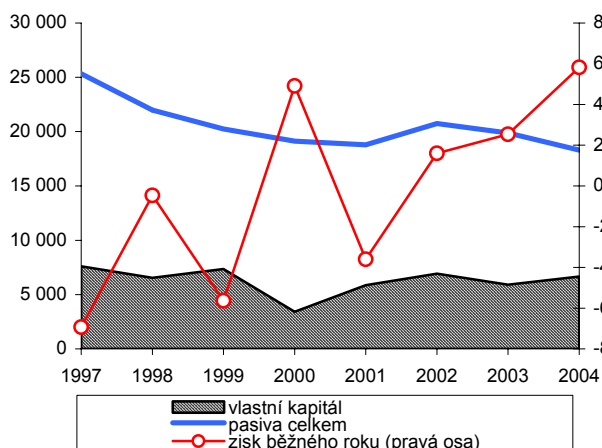
Podobný, i když ne tak dramatický jako u výroby tabáku, byl i vývoj ve výrobě potravin a nápojů – zde při zhruba stejném objemu zdrojů v koncových letech sledovaného období (217 mld. korun v roce 1977 proti 213,5 mld. korun v roce 2004) stoupl výrazně objem vlastního kapitálu (ze 77 mld. na 95 mld. korun). Další podstatnou strukturální změnou je i zde posílení zdrojů u firem pod zahraniční kontrolou: ty v úhrnu vzrostly 4,7krát, vlastní zdroje pak 5,3krát. Zahraniční potravinářské firmy ve zpracovatelském průmyslu v ČR jsou tak ziskovější než domácí firmy. Jejich podíl ve výrobě potravin a nápojů se za sedm let zvýšil z necelých 8 % na 38 %.

Potravinářský průmysl je mimoto silně ovlivňován i toky zboží přes hranice, a to oběma směry. Růst dovozu a vývozu potravin a nápojů je patrný zejména po vstupu země do EU.

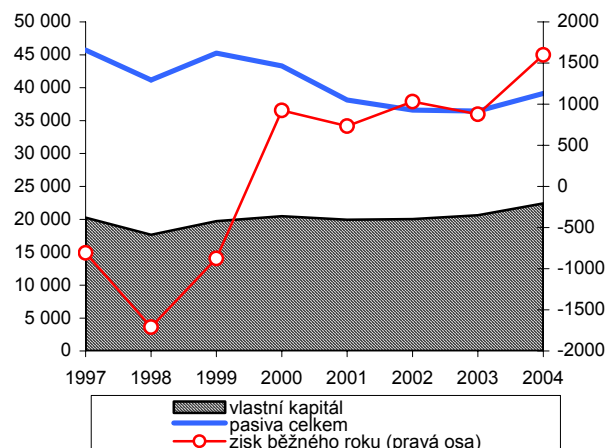
- **I odvětví výrazně tlumená konkurencí zaznamenala během let 1997-2004 růst vlastních zdrojů**

Odvětví po dlouhou dobu v útlumu zaznamenala rovněž posílení výbavy kapitálem. Například u textilního průmyslu lze předpokládat, že nízká vybavenost vlastními zdroji (39,8 % v roce 1997, u domácích firem 42,1 %) a dlouhodobá ztrátovost pramenila z toho, že nebylo dostatek kvalitních podnikatelských záměrů schopných přesvědčit banky o možnosti úvěrovat, resp. nebyly vůbec vznášeny požadavky na úvěr. Drtivá konkurence zejména z Asie působila (a působí) velmi negativně na vývoj odvětví. Přesto i zde došlo ke zvýšení podílu vlastního kapitálu na celkových zdrojích u domácích firem vyrábějících textil, textilní a oděvní výrobky za období 1997-2004 o 13,7 p. b. na 55,8 % (za firmy v tomto odvětví celkem o 9 p. b. na 48,8 %).

Graf č. 18 Dřevařský průmysl* (domácí firmy, v mil. korun)

Graf č. 19 Textilní průmysl** (domácí firmy, v mil. korun)

Pramen: ČSU

* OKEČ DD 20 Zpracování dřeva, výroba dřevařských výrobků kromě nábytku; institucionální subsektor „soukromé národní podniky“.

** OKEČ DB 17 Výroba textilií a textilních výrobků (kromě výroby oděvů, zpracování a barvení kožešin); institucionální subsektor soukromé národní podniky.

Dílčí závěr:

Ve zpracovatelském průmyslu byl v roce 1997 nejlépe vybaven zdroji sektor veřejných podniků, kde vlastní zdroje v poměru k celkovým pasivům dosahovaly až 42,4 %. Nejméně vybaven vlastním kapitálem byl v té době ve zpracovatelském průmyslu subsektor zahraničních firem, jehož úhrnný objem vlastního kapitálu činil v té době jen 31 % celkových zdrojů. Lze to však interpretovat i tak, že právě tento sektor umí dobře pracovat s cizími zdroji, protože efektivnost a výkonnost v dalších letech se ukázala lepší než u domácích firem. Domácí soukromé firmy disponovaly v roce 1997 vlastním kapitálem, který činil 35,9 % jejich celkových pasiv.

Je třeba si položit otázku, jestli poddimenzovanost vlastními zdroji byla dána velkým podílem zdrojů cizích z důvodu, že odvětví bylo pokládáno bankami za dobře úvěrovatelné a podíl cizích zdrojů tak působil ve směru akcelerace podnikání s odpovídajícím dopadem do dynamiky tržeb exportního výkonu. Ne vždy totiž musí vysoké hodnoty kapitálové vybavenosti působit jednoznačně pozitivně na tržní expanzi firem. Snižují však pochopitelně rizikovost jejich podnikání.